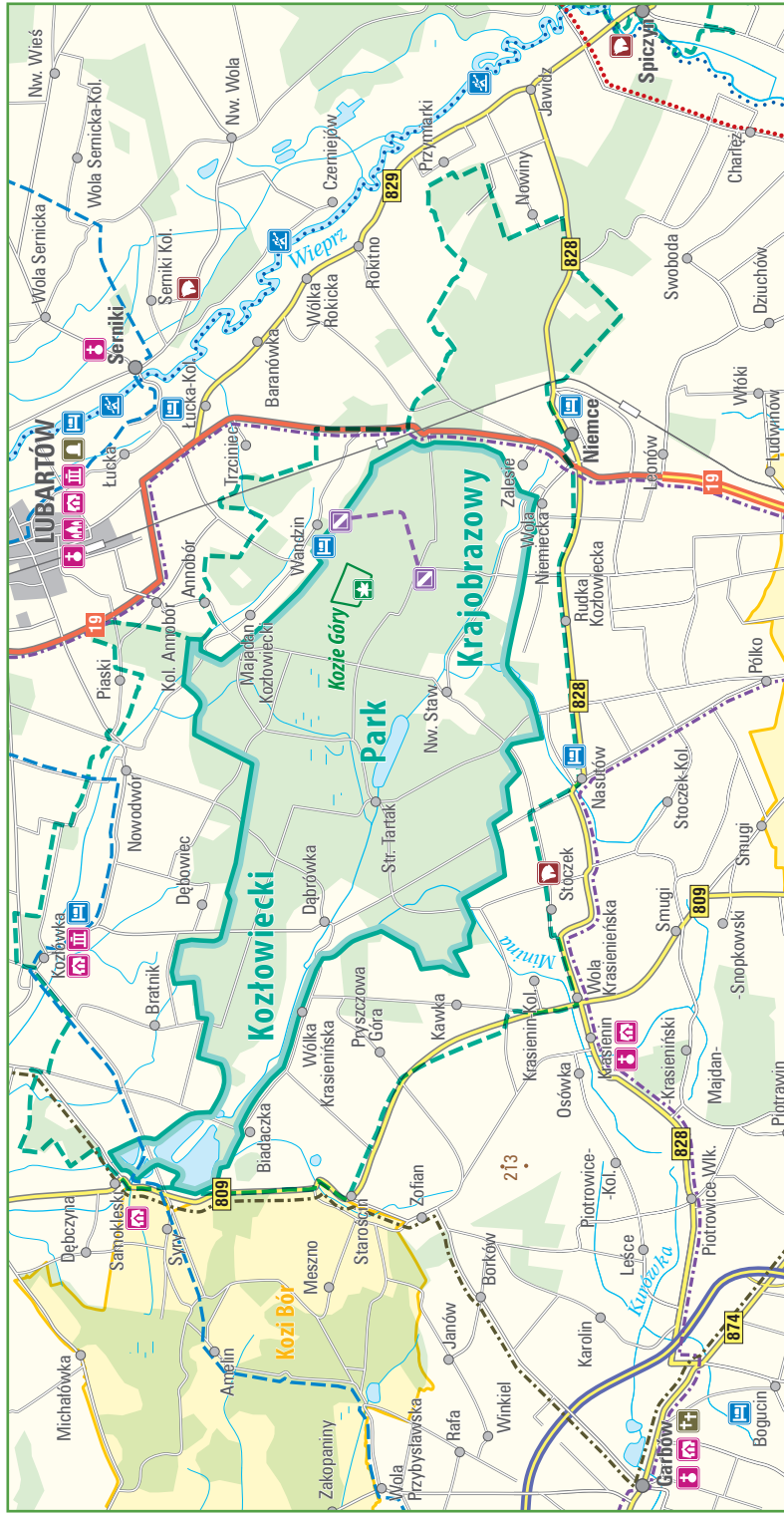

KOZŁOWIECKI

PARK KRAJOBRAZOWY

	Granice parku krajobrazowego		Samochodowy Szlak Renesansu Lubelskiego
	Granice rezerwatu		Kościóły; sanktuaria
	Otuliny parku krajobrazowego		Pałace i dwory; muzea
	Ścieżka przyrodnicza		Obiekty noclegowe; stadniny
	Obszary chronionego krajobrazu		Kirkuty
			Lasy
			Szlaki kajakowe
			Szlaki rowerowe
			Piesze szlaki turystyczne
			Samochodowy Szlak I Wojny Światowej

Warto wiedzieć:

rok utworzenia – 1990

powierzchnia Parku – 6121 ha

powierzchnia otuliny – 7432 ha

lesistość – 90,5%

rezerваты: istniejące – 1, projektowane – 1

pomniki przyrody – 2

Kozłowiecki PK obejmuje swoim zasięgiem największy kompleks leśny w centralnej części Lubelszczyzny

KOZŁOWIECKI PARK KRAJOBRAZOWY

Kozłowiecki Park Krajobrazowy został utworzony w 1990 roku uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej, jako jedno z ogniw Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych województwa lubelskiego. Swym zasięgiem obejmuje znaczną część Lasów Kozłowieckich, które stanowią ponad 90% powierzchni Parku, wchodzących w skład Nadleśnictwa Lubartów.

Ideą utworzenia Parku była konieczność ochrony największego w pobliżu Lublina kompleksu leśnego, posiadającego szereg elementów przyrodniczych zbliżonych do krajobrazu naturalnego. Zwartemu kompleksowi leśnemu towarzyszą śródleśne łąki, stawy, bagienka oraz niewielkie osady śródleśne i rolnicze.

Powierzchnia Parku wynosi 6121 hektarów, zaś jego otuliny 7432 hektary. Administracyjnie teren Parku wraz z otuliną położony

jest obrębie czterech gmin: Kamionka, Lubartów, Niemce i Spiczyn.

Zawilec żółty

Droga z Dąbrówki do Kozłówek przez Kozłowiecki Park Krajobrazowy

PRZYRODA PARKU

Kozłowiecki Park Krajobrazowy położony jest na obszarze Wysoczyzny Lubartowskiej, około 4 kilometry na północ od krawędzi Wyżyny Lubelskiej. Jego charakterystycznym elementem jest na ogół płaski krajobraz, miejscami przybierający formę falistej równiny. Urzeźbienie terenu uwarunkowane jest występowaniem niewielkich wałów wydmych i wzgórz morenowych, między którymi znajdują się wilgotne zagłębienia deflacyjne, niewielkie doliny rzeczne z terasami zalewowymi oraz suche dolinki erozyjno-denudacyjne. Przeważającą część stanowią obszary o deniwelacji sięgającej 10 metrów, maksymalnie dochodzącej do 50 metrów.

Sieć wód powierzchniowych Parku i jego otuliny jest raczej uboga. Tworzą ją patrząc od południa: Minina, Krzywa Rzeka i Ciek spod Nasutowa. Wody tych małych rzek

zasilają kilka kompleksów stawów rybnych: Wzory, Stary Tartak, Stróżek oraz największy kompleks stawów w Samoklęskach. Od północy występuje tylko jeden ciek Parysówka, mająca początek w Wandzinie.

Pod względem geologicznym teren Parku ukształtowało zlodowacenie środkowopolskie, a ostateczną formę nadało mu zlodowacenie północnopolskie. Ślady zlodowacenia to widoczne w krajobrazie moreny czołowe zbudowane z piasków, żwirów i głazów, widoczne w terenie jako zdenudowane lub zniszczone przez eksploatację pagórki. Największe z nich znajdują się w okolicach Krasienina, Pryszczowej Góry i Nowodworu.

Terasy nadzalewowe w dolinie Mininy i jej dopływów budują plejstoceńskie osady rzeczne złożone z piasków i żwirów. Dno doliny pokrywają utwory holocenijskie

Kozłowiecki Park Krajobrazowy chroni głównie zwarty i różnorodny kompleks leśny

Wrzosa - jesienna ozdoba Parku

Okolice Nowego Stawu zimą porą

składające się z mad, piasków rzecznych, namułó i torfów.

Akumulacyjna działalność lądolodu oraz erozyjna i akumulacyjna działalność wód, uwarunkowały wykształcenie specyficznych gleb. Największą powierzchnię zajmują gleby brunatne wylugowane, bielcowe i pseudobielcowe. W dolinach rzecznych oraz obniżeniach występują gleby torfowe, mułowo-torfowe i mady.

Klimat Równiny Lubartowskiej znajduje się pod wpływem polarnych mas powietrza, od wschodu napływają masy powietrza kontynentalnego, natomiast z zachodu napływa powietrze polarno-morskie. Cechą charakterystyczną tego klimatu jest nierównomierny w czasie rozkład opadów, czyli długotrwałe susze atmosferyczne oraz opady nawalne. Największe nasilenie opadów

występuje w okresie letnim, natomiast najmniejsze w zimie.

Obecność dużego kompleksu leśnego wpływa na złagodzenie zjawisk klimatycznych, zmniejszenie przemarzania gruntu, przedłużenie okresu roztopów oraz złagodzenie niedoboru wody w okresach niżówek.

Przylaszczka pospolita

Zawilce gajowe to wiosenna ozdoba Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego

SZATA ROŚLINNA

Kozłowiecki Park Krajobrazowy jest typowym przykładem parku leśnego. Swoim zasięgiem obejmuje kompleks Lasów Kozłowieckich, które zajmują 90,5% jego powierzchni. Cechą wyróżniającą ten leśny kompleks jest duża różnorodność drzewostanów pod względem siedliskowym, składu gatunkowego, struktury wiekowej oraz piętrowej. Największy udział powierzchniowy mają siedliska lasu mieszanego świeżego oraz boru mieszanego świeżego. Ponadto na niewielkich powierzchniach występuje bór suchy, bór wilgotny oraz bór bagienny.

Na uwagę zasługuje występowanie fragmentów drzewostanów o składzie zbliżonym do naturalnego:

- litych drzewostanów dębowych z udziałem dębu bezszypułkowego

- szczególnie w rezerwacie „Kozie Góry” i jego bezpośrednim sąsiedztwie,
- starowiekowych drzewostanów mieszanych sosnowo-dębowych z dużym udziałem drzew dziuplastych,
- niewielkich płątów boru wilgotnego i boru bagiennego, położonych w niższych, podtapianych okresowo fragmentach kompleksu,
- fragmentów olsów o strukturze kępkowej oraz łęgów wierzbowo-topolowych zachowanych na obrzeżach doliny Mininy i Krzywej Rzeki.

Prowadzona, przez dziesięciolecia, prawidłowa gospodarka leśna, pozwoliła na zachowanie tak bardzo wartościowych pod względem ekologicznym drzewostanów, między którymi można podziwiać wiele starowiekowych okazów dębów.

Stosunkowo duża zgodność składu gatunkowego drzewostanów z typem siedliskowym przyczyniła się do zachowania wielu rzadkich i ginących gatunków roślin występujących w runie leśnym. W trakcie wędrówek po borach mieszanych można spotkać takie gatunki chronione jak: nasięźrzał pospolity, lilia złotogłów oraz orlik pospolity. Wśród roślin rzadkich oraz objętych ochroną częściową, na uwagę zasługują: wawrzynek wilczytoko, listera jajowata, podkolan biały, gnieźnik leśny, turówka leśna oraz znany tylko z dwóch stanowisk skrzyp zimowy. Poza tym należy odnotować liczne występowanie konwalii majowej, kopytnika oraz bluszczu.

Równie ciekawe pod względem florystycznym są bory bagienne oraz występujące w ich sąsiedztwie fragmenty torfowisk wysokich i przejściowych. Występują tu rzadkie na Lubelszczyźnie gatunki: bagno

Poziomka pospolita

Borówka brusznica

zwyczajne, widłak jałowcowaty, modrzewnica pospolita (zwyczajna), storczyki krwiasty i szerokolistny oraz kruszczyk błotny i szereg gatunków turzyc, wśród których należy wymienić turzycę darniową oraz turzycę prosową.

Zbiorowiska roślinności wodnej są w Parku nielicznie reprezentowane i ograniczają się jedynie do śródleśnych stawów oraz znajdujących się w otulinie stawów w Samoklęskach. Najokazalej prezentuje się tu zespół grzybienia białego z towarzyszącymi mu gatunkami: grzybienie białe, grzybienie północne, grąźel żółty, żabiściek pływający i rżęsa garbata.

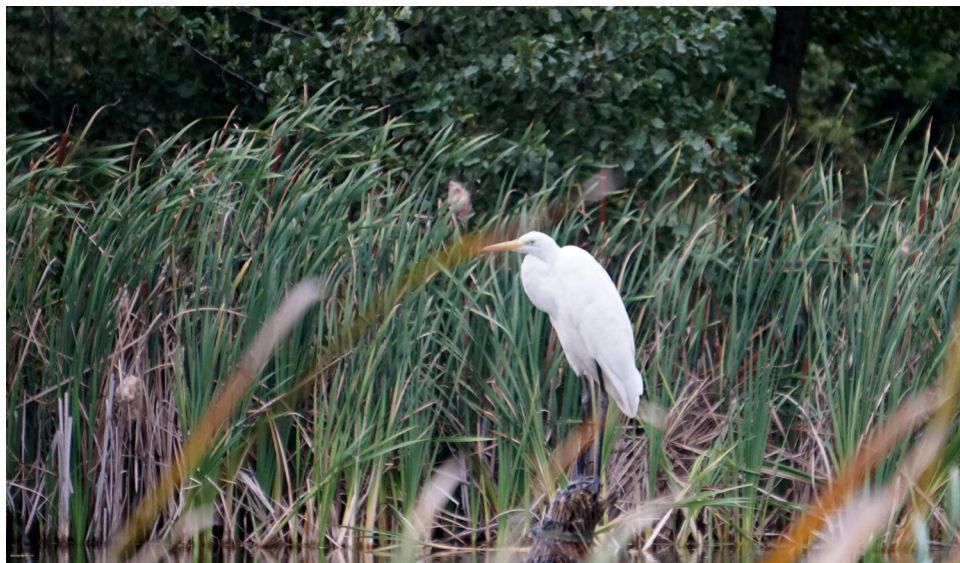
ŚWIAT ZWIERZĄT

Występowanie w dużym kompleksie leśnym starowiekowych drzewostanów o zróżnicowanym składzie gatunkowym, obecność śródleśnych enklaw oraz sąsiedztwo terenów podmokłych i otwartej wody, spowodowało nagromadzenie na tym terenie wielu ciekawych i rzadkich gatunków fauny leśnej i wodno-błotnej. Bogata baza pokarmowa pozwala na liczne występowanie tak zwanej „zwierzyny grubej”, wśród której należy wymienić: jelenie, sarny i dziki. W lasach na siedliskach wilgotnych można obserwować łosie, które powróciły tu w latach 70. XX wieku. Warto podkreślić jest fakt, że w 1962 roku do Lasów Kozłowieckich sprowadzono daniele, które dobrze się zaaklimatyzowały i stado ich powiększa się z roku na rok. Coraz częściej pojawiają się informacje o pojedynczych wilkach obserwowanych

w bezpośrednim sąsiedztwie Lasów Kozłowieckich.

Fauna ptaków najliczniej reprezentowana jest przez gatunki leśne, w tym liczną grupę dziuplaków. W trakcie wędrówek leśnych można spotkać takie rzadkie gatunki jak: dzięcioły czarne i średnie, srokosze, dudki, muchotłówki białoszyje oraz muchotłówki żałobne. W latach 70. i 80. XX wieku, w okolicach rezerwatu „Kozie Góry” obserwowano jedno z najrzadszych polskich dzięciołów – dzięcioły biało-grzbięte. Obecnie jego występowanie jest pod znakiem zapytania. W pogodne, bezwietrzne dni można zobaczyć szybujące w poszukiwaniu pokarmu bieliki, błotniaki, myszołowy oraz pustułki. Sowy reprezentowane są przez puszczyki i uszatki, w pobliżu siedzib ludzkich pojawiają się pójdzki.

Czapla biała

Łabędź krzykliwy

Padalec zwyczajny

Z ptaków związanych ze środowiskiem wodno-błotnym na uwagę zasługuje występowanie bocianów czarnych, zauszników, podgorzałek, gęsi gęgaw, derkaczy, wodników i wąsatek. Przy stawach regularnie można obserwować błotniaki stawowe i bieliki, a na przelotach pojawiają się, między innymi rybołowy oraz różne gatunki kaczek i północnoamerykańskie gęsi bernikle.

Utrapieniem właścicieli stawów rybnych są zwiększające się populacje wydr i kormoranów, powodujące duże straty w hodowli ryb, oraz bobrów niszczących urządzenia stawowe i nadwodne zadrzewienia.

W 1987 roku w dolinie Mininy stwierdzono występowanie żółwi błotnych. Jest to jedno z nielicznych znanych stanowisk tego gatunku w województwie lubelskim.

W ostatnich latach, w otulinie Parku, można podziwiać jedno z najbardziej kolorowych polskich ptaków – żółny. Są to ptaki

gnieźdzące się kolonijnie, zamieszkujące otwarte, nasłonecznione tereny obfitujące w ziemne urwiska i skarpy. W Polsce żółny znajduje się na granicy swojego zasięgu.

Osobliwości przyrodnicze:

rośliny: dąb bezszypułkowy, nasięźrzał pospolity, skrzyp zimowy, lilia złotogłów, wielosił błękitny, listera jajowata, bluszcz

zwierzęta: łoś, daniel, bocian czarny, bielik, dzięcioł biało-grzbiety, wąsatka, żółna, żółt błotny

SZCZEGÓLNE FORMY OCHRONY PRZYRODY

W granicach Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego znajduje się jeden rezerwat przyrody – „Kozie Góry”. Jest to rezerwat leśny częściowy o powierzchni 41 hektarów, utworzony w 1958 roku. Powołany został w celu ochrony starowiekowego fragmentu lasu o wysokich walorach florystycznych i składzie zbliżonym do naturalnego. W rezerwacie elementem charakterystycznym jest liczne występowanie dębu bezszypułkowego na jego wschodniej granicy zasięgu geograficznego. W runie występują liczne rośliny chronione i rzadkie, między innymi: nasięźrzał pospolity, lilia złotogłów, wawrzynek wilczytoko, podkolan biały, gnieźnik leśny i turówka wonna.

W Parku znajdują się dwa pomniki przyrody:

- dwa dęby szypułkowe na terenie gajówki Stróżek,

- dęb szypułkowy przy bramie leśniczówki w Starym Tartaku

Ponadto ostatnio utworzono strefę ochronną dla ochrony gniazd bocianów czarnych oraz strefę ochronną dla bielików.

W otulinie Parku znajduje się sześć pomników przyrody:

- buk zwyczajny w Samoklęskach,
- jesion wyniosły w Samoklęskach,
- dwa dęby szypułkowe w Samoklęskach,
- dwa dęby szypułkowe w Kozłowie,

oraz trzy obiekty zieleni komponowanej objęte ochroną konserwatorską:

- park pałacowy w Kozłowie,
- park dworski w Samoklęskach,
- ogród folwarczny w Bratniku.

Staw w Dąbrówce

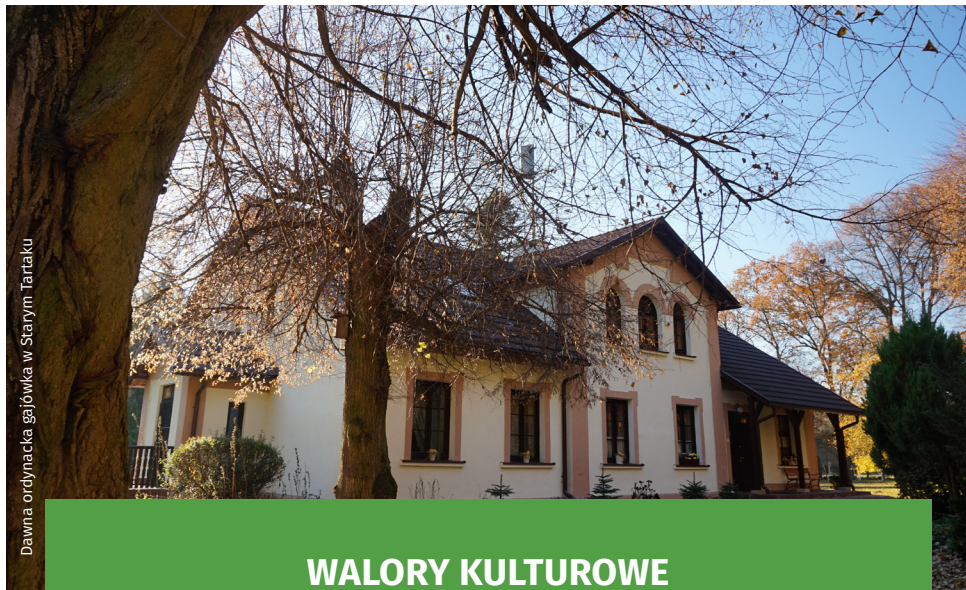
W najbliższym okresie projektowane jest objęcie ochroną rezerwatową fragmentu znajdującej się w otulinie Parku doliny Krzywej Rzeki. Ochroną zostanie objęte ponad 80 hektarów terenu o zróżnicowanym siedliskowo składzie: grąd, łąg, zespoły szuwarowe i trawiaste. Występuje tu ponad 20 gatunków roślin rzadkich i chronionych, wśród których na uwagę zasługują: wielosił błękitny, ciemiężca zielona, tojad dzióbasty, czworolist, szereg gatunków storczyków i inne rośliny.

Ochroną pomnikową w Parku oraz otulinie planowane jest objęcie około 20 obiektów, w tym najcenniejsze okazy drzew, grupy drzew, aleje oraz płaty bluszczu.

Warto zobaczyć:

- rezerwat dębu bezszypułkowego „Kozie Góry”,
- malownicze miejscowości z zachowanymi starymi chatami wiejskimi: Dąbrówkę, Kamionkę, Nowy Staw i Nowodwór,
- dwór z przełomu XVIII i XIX wieku położony w Starym Tartaku,
- zespół pałacowo-parkowy w Kozłówce.

Dawna ordynacka gałówka w Starym Tartaku

WALORY KULTUROWE

Osadnictwo na terenie Parku jest rozwinięte bardzo mocno i ściśle związane z prowadzoną od wieków gospodarką leśną. W centralnym punkcie znajduje się osada leśna Stary Tartak z wartym obejrzenia dworem z przełomu XVIII i XIX wieku, będącym niegdyś siedzibą nadleśniczego zarządzającego lasami ordynacji Zamoyskich.

Pierwsze osadnictwo na obrzeżach Parku datowane jest na XIV wiek. Najliczniej zachowało się budownictwo drewniane o różnym stopniu wartości i nasycenia, znajdujące się we wsiach Kamionka i Nowodwór. W miejscowości Kamionka zachowała się drewniana zabudowa małomiasteczkowa o tradycyjnym układzie urbanistycznym. Znajduje się tu również kościół świętych Apostołów Piotra i Pawła z przełomu XV i XVI wieku.

Ciekawym miejscem jest też Krasienin. Jego ozdobą jest dwór w stylu klasycystycznym pochodzący z pierwszej połowy XIX wieku, oraz późnorenesansowy kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny i św. Sebastiana z połowy XVII wieku. W Krasieninie zachowała się również zabytkowa karczma z przełomu XVIII i XIX wieku.

Do najcenniejszych zabytków kultury znajdujących się w pobliżu Parku należy późnobarokowy zespół pałacowo-parkowy w Kozłowie wzniesiony w pierwszej połowie XVIII wieku przez Jakuba Fontanę. Jego historia wiąże się z dwoma polskimi rodzinami Bielińskich i Zamoyskich. Zespół pałacowo-parkowy przeżywał okres świetności za czasów Konstantego Zamoyskiego, który w 1903 roku założył tu ordynację. Obecnie jest siedzibą Muzeum Zamoyskich w Kozłowie i od 2007 roku Pomnikiem Historii.

Pałac w Kozłowie

We wnętrzach pałacowych, zachowanych w pierwotnym układzie, można podziwiać bogatą kolekcję malarstwa, rzeźby i rzeźmiostła artystycznego z XVIII i XIX wieku.

Drugi cenny zespół pałacowo-parkowy z przetomu XVII i XIX wieku znajduje się w Samokłęskach. Klasycystyczny dwór związany był z rodziną Weysenhoffów.

Dwór otoczony jest parkiem z 1800 roku, zaprojektowanym przez Izabellę Czartoryską z Puław. Z tego samego okresu pochodzi wyjątkowo skromny zespół dworski w Nasutowie, ulokowany w otulinie Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego.

Bogatą wyposażone wnętrze pałacu w Kozłowie

W centralnej części Parku znajduje się Rezerwat Przyrody Kozie Góry

TURYSTYKA I WYPOCZYNEK

Lasy Kozłowieckie są największym kompleksem leśnym w pobliżu Lublina. Ich wysokie walory przyrodnicze oraz sąsiedztwo zbiorników wodnych przyciągają mieszkańców i turystów szukających wypoczynku. Do niedawna na tym terenie podstawową formą rekreacji był jednodniowy pobyt, nastawiony głównie na zbieranie jagód i grzybów. Obecnie obserwuje się presję turystów na rekreację pobytową oraz różnego rodzaju wypoczynek aktywny. Napływ turystów obserwuje się głównie z kierunku południowego, gdzie funkcje rekreacyjne przejęły malownicze wsie Nowy Staw i Dąbrówka. W Nowym Stawie, Nadleśnictwo Lubartów udostępniło do rekreacji oraz połowu ryb kompleks stawów Wzory. Na szczególną uwagę zasługuje wieś Dąbrówka, na obrzeżach której usadowiła się „wioska ekologiczna” oraz gdzie organizowane

są tak zwane warsztaty ekologiczne, prezentacje starych zawodów i inne atrakcje. Poza Nowym Stawem i Dąbrówką, rolę ośrodków obsługi ruchu turystycznego zaczynają pełnić takie wsie jak: Nasutów, Nowodwór, Kamionka i Krasienin. W miejscowościach tych dynamicznie zaczyna się rozwijać agroturystyka.

Ze względu na obowiązujący na terenie kompleksu leśnego zakaz poruszania się pojazdami silnikowymi, preferowanymi formami turystyki są wędrowki piesze, rowerowe i konne (po uzgodnieniu z Nadleśnictwem Lubartów) oraz na nartach biegowych.

Na terenie Parku Nadleśnictwo Lubartów przygotowało dla odwiedzających ciekawą infrastrukturę turystyczną. Kompleks Lasów Kozłowieckich otoczony jest siecią parkingów leśnych i miejsc postojowych.

Stara drewniana zabudowa w Dąbrówce

Fontanna w Kozłowie

Wzdłuż dróg leśnych wyznakowano sieć szlaków rowerowych. Punktem startowym jest parking leśny obok leśniczówki w Kopaninie. Do wyboru są dwie pętle, krótsza o długości 11,7 kilometra, lub dłuższa o długości 23 kilometrów. Dla biegaczy przygotowano trasę biegową, która również rozpoczyna się przy parkingu w Kopaninie. Tu również dostępne są dwa warianty, krótszy ma 11,7 kilometra długości, dłuższy 23 kilometry. W Kopaninie ma swój początek także ścieżka dydaktyczna długości 2 kilometrów, przy której ustawiono 14 tablic informujących o walorach przyrodniczo-leśnych Lasów Kozłowieckich oraz o zasadach gospodarki leśnej. Co prawda, jedyny znakowany szlak pieszy biegnie tylko po fragmencie otuliny, ale z powodzeniem można wędrować po Parku korzystając

Dwór w Samokłeskach

Cmentarz powstańców styczniowych w Nowym Stawie

Cmentarz żołnierzy poległych w I wojnie światowej w Annorborze

z sieci dróg leśnych i przecinek. W Kopaninie i w Starym Tartaku przygotowane są wygodne miejsca wypoczynkowe wyposażone w wiaty, stoły, ławy, tablice edukacyjne i toalety. Ponadto w Kopaninie znajduje się plac zabaw i miejsce na ognisko, a w Starym Tartaku ścieżka zdrowia.

Na terenie Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego organizowane są również tak zwane „zielone wyprawy”. Głównymi organizatorami zbiorowych wycieczek ekologicznych po Parku są między innymi:

- Europejski Dom Spotkań – Fundacja Nowy Staw,
- Nadleśnictwo Lubartów,
- Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych.

Warto zapamiętać, że:

- w Lasach Kozłowieckich zachowały się fragmenty drzewostanów o składzie zbliżonym do naturalnego,
- w latach 1800–1944 pałac, wieś Kozłówka oraz kompleks leśny należały do rodu Zamoyskich,
- licznie występuje tu rzadki na Lubelszczyźnie gatunek dębu – dąb bezszypułkowy,
- w 1992 roku odkryte zostało stanowisko bardzo rzadkiej rośliny – wielosiłu błękitnego, jedno z nielicznych w województwie lubelskim.

Wydano na zlecenie	Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych ul. Mieczysława Karłowicza 4, 20-027 Lublin www.parki.lubelskie.pl
Autor tekstu	Piotr Deptuś, Maria Straka, Michał Zieliński
Redakcja	Agnieszka Trawińska
Fotografie	Michał Zieliński
Opracowanie autorskie i kartograficzne map:	EURO PILOT Sp. z o.o. ul. S. Konarskiego 3 01-355 Warszawa tel./fax. +48 22 664 37 20, +48 22 664 50 91 www.europilot.com.pl
Korekta	Jolanta Sieradzka-Kasprzak
Skład, łamanie	Ewa Chmielewska
	© Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych © Euro Pilot Sp. z o.o.
	ISBN 978-83-8218-023-7

egzemplarz bezpłatny

gmina
Kamionka

gmina
Lubartów

gmina
Niemce

Zespół Lubelskich Parków Krajobrazowych
www.parki.lubelskie.pl

